

Kulturbygda i Hallingdal

- Det politiske ansvaret ligger i å legge til rette for at samfunnet vårt har rom for ulike kulturuttrykk uten å sette ett foran et annet, men gi gode livsvilkår for alle.
Ola Terje Oleivsgard

*Tekst og foto:
Ingvild Festervoll Melien
Januar 2016*

Kulturens egenverdi

Midt i vakre Hallingdal ligger Ål. Kultur er så viktig for bygda at den fronter seg som kulturkommunen Ål, noe de har god grunn til. Ål var en av de tre nominerte til å bli Norges kulturkommune i 2015, men hviler ikke på sine laurbær av den grunn.

- Produksjon og utøvelse av kulturelle uttrykk i alle farger og former har alltid vært, er og vil være en del av oss. Denne delen av mennesket er heldigvis noe som helt naturlig kommer til uttrykk og som er til glede for både de som former og presenterer det og for de som opplever det fra tilskuerplass, sier politiker og leder i sektorutvalget for kultur og oppvekst i Ål kommune, Ola Terje Oleivsgard.

I Ål er det bred politisk enighet om kulturens egenverdi for lokalsamfunnet og regionen rundt. Nylig tiltrådt ordfører Solveig Vestenfor understreker at kommunen skal være en tilrettelegger, en støttespiller og en ivaretager for kulturlivet. Også rådmann Tone Tveito Eidnes, som blant annet har kultursjefen med i sin stab, påpeker dette: - Kulturen skal være for alle. Kultur har en egenverdi og en kvalitet som blir lagt vekt på i planleggingen av tjenestetilbudet i kommunen.

Kulturbygd: Ål har alltid vært et naturlig stoppested mellom Oslo og Bergen og er derfor utgangspunkt for mange tradisjoner og stiler.

Lokale tradisjoner

I Hallingdal står ulike tradisjoner sterkt. På 1930- og 40-tallet var Ål stasjon den største togstasjonen mellom Bergen og Hønefoss med 160 ansatte. Dette innebar at det jobbet en rekke folk i Ål som tok med seg både kjøpekraft og folkelig kultur, da spesielt musikk. Musikklivet har stått sterkt i Ål i generasjoner og i dag er det både hipt og trendy blant unge å drive med folkemusikk og folkedans.

I Ål og i Hallingdal finnes det også en egen genre for rosemaling, kalt hallingstil. Dette er en viktig håndverkstradisjon som har fått sin renessanse de senere år, mye takket være Norsk husflid. Før i tiden da rosemalingen hadde sin storhetstid, var håndverket friere på bygdene enn i byene. Dette la blant annet grunnlaget for at Herbrand Sata (1753-1830) og sønnene kunne utvikle hallingstilen slik vi kjenner den i dag.

Ål hadde frem til 1880 egen stavkirke. Dessverre gikk mye tapt da kirken ble revet på grunn av krav om størrelse, og plank ble solgt for fem kroner lasset til vedfyring.

Tradisjoner: Å bevare gamle tradisjoner har vært viktig på Ål og i Hallingdal, enten det er etter stavkirker eller rosemaling.

Heldigvis ble noe lagt til side, og dét er i dag blant annet utstilt på Ål sitt stavkirkemuseum. Opplagte antikviteter havnet i Oldsaksamlingen. Også i denne sammenheng har lokale tradisjoner fått utspille seg, blant annet gjennom utforming av tremasker brukt på søylene som dekor. I Ål har maskene "personlighet", noe som er sjeldent i stavkirkesammenheng. På de gamle plankene som er bevart finner man malte dekorasjoner fra 1200-tallet og også rosemaling laget av Herbrand Sata på 1800-tallet.

Navet i bygda

I gamle dager var kirken ofte det naturlige samlingspunktet i bygda. I dag er det kulturhuset som samler folk. Der finner man to kultursaler, kino og kunstgalleri, samt bibliotek, kulturskole, egen næringshage, NRK Buskerud og den godt bevarte skatten Nesch-museet.

- Det er viktig å oppleve kultur i nærmiljøet. Kulturhuset fungerer sånn sett som et nav. Biblioteket er for eksempel veldig godt besøkt og er gode på integrering, sier ordfører Solveig Vestenfor. Hun suppleres av Ola Terje Oleivsgard som påpeker at en kulturell arena er en svært viktig møteplass uavhengig av kulturell ulikhet, og derfor også veldig viktig når det gjelder integreringsarbeid.

Kulturhuset: På kulturhuset i Ål finner man bibliotek, kulturskole, kultursaler, næringshage mm. Et viktig nav i bygda.

Biblioteket har et besøkstall som ligger langt over landsgjennomsnittet.

- Biblioteket er et terskelløst tilbud som alle lag av befolkningen bruker. Biblioteket er en måte for folk som ellers aldri bruker kulturhuset å få oppleve kulturhuset på, forteller biblioteksjef Anne Kaslegard.

Kulturhuset i Ål sto ferdig i 1992 og har siden da gått gjennom noen endringer for å møte skiftende krav i tiden. Kulturhusleder Anita Borrmann Skoglund legger ikke skjul på at de sliter med å nå ut til de som er mellom 15 og 30 år, mye på grunn av at mange drar til byen for å studere, men også fordi tilbudene på huset kanskje ikke treffer målgruppen.

56 prosent av alle barn i barneskolealder i Ål kommune går i kulturskolen. Skolen har ca 200 danseelever og 140 elever fordelt på andre aktiviteter som sang, kveding, band, teater, visuell kunst, kreativ skriving og yoga. Dansen står spesielt sterkt på grunn av gode danseinstruktører og fordi folkedans alltid har hatt et godt grunnfeste i regionen. "Frikar" har gjort sitt til at mange barn og unge i dag vil drive med flere former for dans. Det nyeste tilskuddet til Ål kulturskole er egen linje for dans og akrobatikk med en av Frikardanserne som lærer.

Nesch-portalen: Ikke mange vet at det på Ål ligger et eget Nesch-museum. Utenfor står Nesch-portalen laget av Guttorm Guttormsgård.

I kjelleren på kulturhuset er det laget en egen næringshage for å samle ulike kreative næringer i kommunen og regionen. Her møtes folk med ulik bakgrunn som jobber innen kulturfeltet, idrett, design, innovasjon osv. Kulturbasert næringsutvikling er et satsingsfelt for kommunen, som ser det som sin oppgave å legge til rette for et nært samspill mellom kulturliv og næringsutvikling.

Kulturhuset rommer også Nesch-museet, en godt bevart hemmelighet. Her finner man verdens største samling av kunstverk etter billedkunstneren og trykkmesteren Rolf Nesch. Kulturhuslederen tenker i disse dager nytt rundt utstillingen for å trekke den frem i lyset og få flere besøkende.

Hellbillies og Bjørneboe

Åls store sønner er gutta i bandet Hellbillies. De holder ofte konserter i hjembygda og har vært, og er, en viktig ressurs for det lokale kulturlivet i form av konsertvirksomhet og ikke minst som

forbilde og motivator for andre. Fotograf Trygve Indrelid har fulgt bandet over lang tid og stiller nå ut bilder av artistene på kulturhuset i Ål.

- Arrangementer får ekstra tilskudd hvis de legger åpning eller avslutning til Ål sentrum, forteller rådmannen. Dette fordi det gagnar både mer publikum og handelsstanden.

Kommunen støtter opp under en rekke arrangementer og er også støttespiller for langsiktige satsinger, som for eksempel kunstnertunet "Leveld Kunstnartun", en nasjonal kunst- og kulturarena i Hallingdal som driver innenfor alle kunstfelt. Kunstnertunet ligger i den lille bygda Leveld, en liten kjøretur nord for Ål sentrum. Aktiv deltakelse blant lokalbefolkningen er viktig for driften av foreningen. Dit kommer kunstnere fra hele verden for å jobbe og virke over lengre perioder.

Leveld Kunstnartun er et frivillig tiltak som bunner i en sterk lokal kulturhistorie. Til Leveld kom det på 1930-tallet og utover kunstnere for å jobbe, deriblant forfatteren Jens Bjørneboe. Hans virke ble viktig for bygda, og det er blant annet denne tradisjonen bygda fører videre på kunstnertunet. På tunet finner man Bjørneboes eget stabbur som han bodde og jobbet i, samt flere hus og atelierer hvor kunstnere kan bo og jobbe. Sommeren 2016 står også en ny storstue ferdig som skal brukes til atelierer og formidlingslokaler.

- I vårt tilfelle er vi avhengig av at noen ser oss, at vi blir løftet frem. Vi har hele tiden jobbet opp mot statlige organer, da er man avhengig av at kommune og fylkeskommune er støttespillere. Leveld Kunstnartun er viktig for hele regionen, sier styreleder Embrik Luksengard.

Sånn sett kunne ikke Leveld hatt en bedre støttespiller enn Ål kommune. Kommunen støtter kulturlivet i form av penger, lokaler, kompetanse eller backup og anbefalinger.

- Det at vi i sentraladministrasjonen setter kultur høyt, sender ut et signal. Vi skal videreutvikle oss som kulturbygd, avslutter rådmann Tone Tveito Eidnes.

Bjørneboesitater: Rundt om i bygda Leveld er det lagt opp en runde med sitater av forfatteren Jens Bjørneboe.